

Schoolveiligheidsplan

Petrusschool Volendam

OMGANGSREGELS

	 IK LUISTER ÓÓK ONLINE
	IK PRAAT AARDIG ÓÓK ONLINE
	IK HELP DE ANDER
	IK BEN EERLIJK
	IK SCHELD, SCHOP EN SLA NIET

Sint Petruschool Volendam

Versie juni 2021

Inleiding	2
Beleid	4
1. Visie, kernwaarden, doelen, regels en afspraken	4
Afspraken	4
Privacy	4
Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld	5
Schoolzwemmen	6
Slobbeland en recreatief zwemmen Waterdam	7
Fietsen met een klas	7
Vervoer van leerlingen	7
Kleedkamers en leerkrachten	7
Leerlingen van en naar sporthal	7
Afwezige leerlingen	8
Leraar in Opleiding (LIO-er) en niet-bevoegde leerkracht tijdens gymlessen	8
Schoolkamp	8
Schorsing en verwijdering	8
Hoofdluiscontrole	9
Infectieziekten	10
Cyberpesten	10
2. Inzicht in veiligheidsbeleving, incidenten en mogelijke risico's; audits en monitoring.	10
Signalen van een onveilig klimaat	10
Monitoren	10
ZIEN!	11
3. Scheppen van voorwaarden, beleggen van taken, samenwerken met ouders en externe partners	12
4. Positief pedagogisch handelen; ondersteunende houding, voorbeeldgedrag, verbindende relaties	12
5. Preventieve activiteiten en programma's in de school, gericht op leerlingen, ouders en personeel	12
Begeleiding (nieuwe) leerkrachten	12
Ouders	13
Leerlingen	13
6. Signaleren en effectief handelen bij signalen, grensoverschrijdend gedrag en incidenten	13
7. Borging	13
Analyses	14
Analyse ZIEN Groepsoverzichten Leerlingen	14
2020-2021	14
Analyse ZIEN Groepsoverzichten Leerkrachten	14
2020-2021	14
Analyse Treiterenquete	14
2020-2021	14
Achtergrondinformatie	15
Positief pedagogisch handelen	15
Een ondersteunend pedagogisch klimaat	15

Een stimulerend en uitdagend pedagogisch klimaat	15
Een positief schoolklimaat	15
Personeelsleden	15
Ouders	16
Protocol pestsituaties	16
Algemene lijn om pesten op school te voorkomen	16
Handelswijze in vastgestelde pestsituaties	16
Signalen van pesten	17
Signalen van slachtoffers	17
Op school	17
Thuis	18
Signalen van pestkoppen	18
Algemene kenmerken	18
Op school	18
Rollen bij pestgedrag	18
Verskil in pestgedrag bij jongens en meisjes	19
Mogelijke oorzaken van pestgedrag	19
Waar kan men terecht?	20
Veranderblad	21
Treiter enquête	22
Uitslag Treiter enquête	23
Pestprotocol SKOV	25
Routekaart Pedagogische Maatregelen Groep 1 t/m 3	31
Reflectieblad groep 1 t/m 4	32
Routekaart Pedagogische Maatregelen Groep 4 t/m 8	33
Reflectieblad Groep 5 t/m 8	34
Oeps-blad	35
Bijlage Voorbeelden ingevuld Reflectieblad gr 5 t/m 8	36

Inleiding

Dit is het sociaal veiligheidsplan van de Petruschool. Dit plan is geschreven met leerkrachten als doelgroep. Geïnteresseerde ouders kunnen dit document via de website van de school inzien.

Voor herhalende lezers is achteraan een Veranderblad toegevoegd.

De volgende drie zaken worden op de Petruschool nagestreefd:

1. Expliciete verantwoordelijkheid voor het voeren van sociaal veiligheidsbeleid. We moeten actief laten zien wat we op dit gebied doen.
2. Verplichte monitoring van de veiligheidsbeleving van leerlingen.
3. Beleggen van de volgende taken bij een persoon: een vast aanspreekpunt voor leerlingen en ouders, coördinatie van het anti-pestbeleid.

Dat wordt beschreven in dit Schoolveiligheidsplan. We volgen daarbij de indeling die vanuit de Stichting School & Veiligheid van het de PO-raad is aangereikt:

1. Gezamenlijk ontwikkelen en kennis hebben van visie, kernwaarden, doelen, regels en afspraken.
2. Inzicht in veiligheidsbeleving, incidenten en mogelijke risico's; audits en monitoring.
3. Scheppen van voorwaarden, beleggen van taken, samenwerken met ouders en externe partners.
4. Positief pedagogisch handelen; ondersteunende houding, voorbeeldgedrag, verbindende relaties.
5. Preventieve activiteiten en programma's in de school, gericht op leerlingen, ouders en personeel.
6. Signaleren en effectief handelen bij signalen, grensoverschrijdend gedrag en incidenten.
7. Borging door een continu en cyclisch proces, ingebed in de totale pedagogische aanpak en schoolontwikkeling.
8. Door ons relevant geachte achtergrondinformatie.

Dit plan wordt ook in werking gesteld bij de eerste signalen van pesterijen of (huiselijk) geweld. Ons doel is om signalen daarmee serieus te nemen en veilige sfeer te creëren op de Petruschool.

Beleid

1. Visie, kernwaarden, doelen, regels en afspraken

Wij willen een school zijn waar iedere leerling zich zowel in het gebouw als in de groep sociaal aanvaard voelt en zich kan ontwikkelen in een sfeer van veiligheid, acceptatie, erkenning en wederzijds respect. De school heeft regels opgesteld voor de omgang tussen leerlingen onderling en tussen volwassenen en leerlingen. Leerkrachten weten hoe ze deze regels op een succesvolle manier kunnen introduceren. Elke leerkracht draagt er zorg voor dat in de periode tot aan de herfstvakantie veel aandacht besteed wordt aan regels voor de omgang met elkaar, vanuit het besef dat we als leerkrachten een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan een positieve groepsvorming. De eerste 6 weken van het schooljaar worden ook wel de *Gouden weken* genoemd (Bijleveld, 2017). Het is belangrijk dat in deze weken de regels worden besproken en structureel worden toegepast, zodat duidelijkheid ontstaat voor leerkrachten en kinderen. Hierdoor creëer je een veilig klimaat op school.

Elke leerkracht is consequent als het gaat om de uitvoering van deze regels. Leerkrachten die moeite hebben om regels consequent te hanteren en gestelde normen te bewaken krijgen begeleiding. Dit ter beoordeling van betreffende leerkracht, de interne begeleider of de directeur. Vanaf groep 4 stelt de leerkracht met de groep klassenregels op. Leerkrachten zorgen ervoor dat de naleving hiervan minstens 1x per maand aan de orde wordt gesteld door klassengesprekken en/of kindgesprekken. Leerkrachten bieden voldoende structuur, ook tijdens meer open onderwijsleersituaties.

Afspraken

Ieder schooljaar bespreken we de afspraken en acties met elkaar binnen het team. De afspraken en actiepunten worden bijgesteld wanneer we als team van mening zijn dat er zaken aanscherping of verbetering behoeven.

Op bestuursniveau zijn, in samenspraak met de Medezeggenschapsraden en Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad, protocollen opgesteld inzake gedrag, kleding en seksuele intimidatie. Hierin staan de gezamenlijke afspraken en handelwijze bij overschrijdend gedrag.

In het BHV-plan (Bedrijf Hulp Verlening) worden afspraken omtrent fysieke veiligheid vastgelegd. Daarbij wordt beschreven wat de handelwijze is bij incidenten.

Opmerking december 2019: In samenwerking met de GMR is de SKOV bezig met het opstellen van een bovenschools Veiligheidsplan. Dat plan gaat invloed hebben op de Schoolveiligheidsplannen zoals deze.

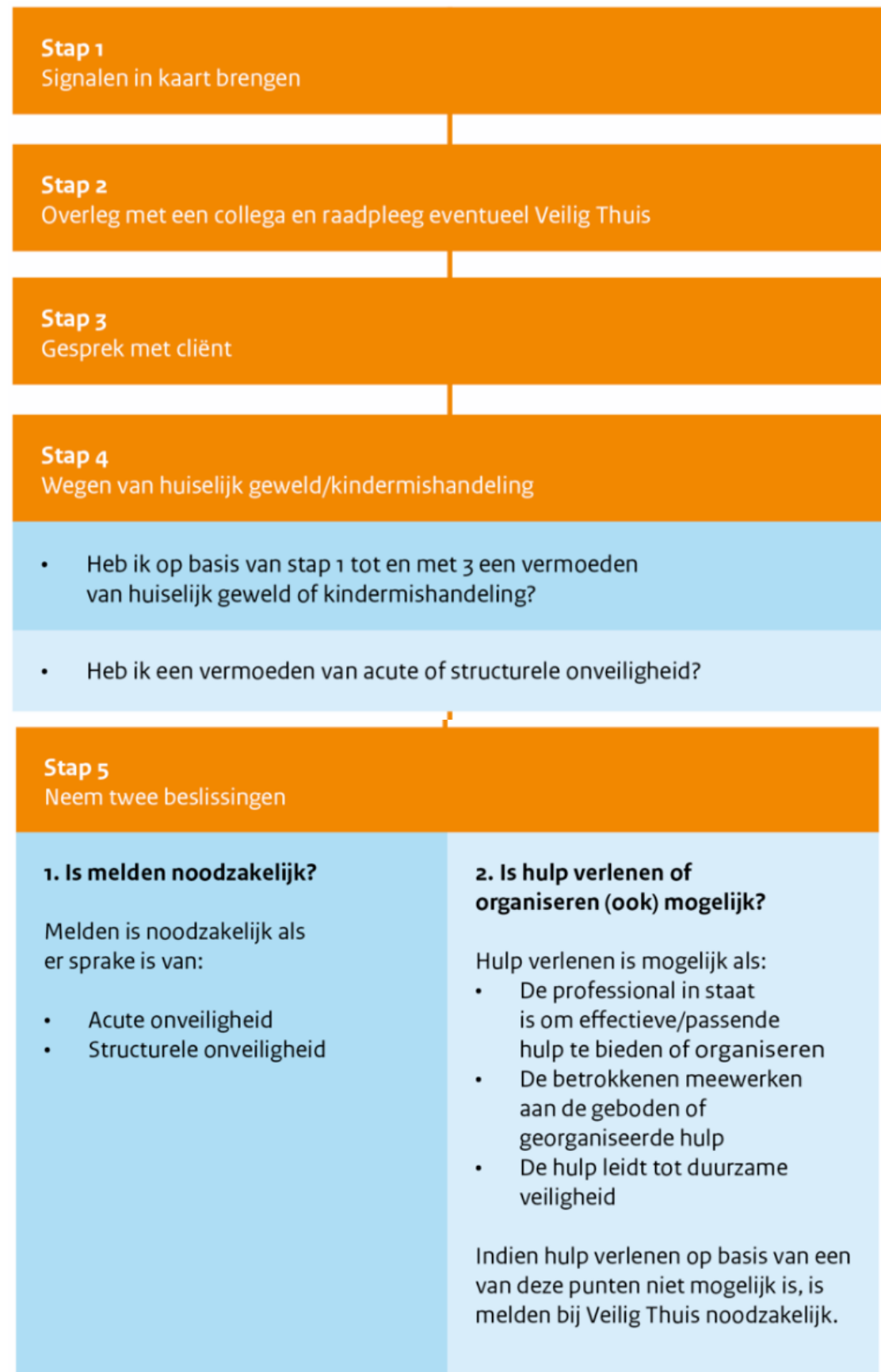
Hieronder een lijst met afspraken.

Privacy

Gegevens worden alleen met toestemming van de ouders doorgestuurd naar niet aan school gerelateerde personen of instanties.

Kinderen hebben op school een digitaal dossier dat de ouders altijd mogen inzien. Dit gebeurt op school na een afspraak met de leerkracht. Internet en email gebruik door kinderen geschiedt onder begeleiding en met strikte regels.

Wij houden ons aan de verplichte meldcode.

Schoolzwemmen

Relevante passages uit het Protocol “Veiligheid en Toezicht Schoolzwemmen” van zwembad De Waterdam:

1. De School is verantwoordelijk voor:
 - • toereikende aanwezigheid van de groepsleerkracht(en) en voldoende begeleiding de bij het schoolzwemmen bijvoorbeeld door het inschakelen van hulpkrachten;
 - • het informeren bij het zwembad bij de aanvang van het schoolzwemseizoen alsmede lopende het seizoen bij tussentijdse wijzigingen, over:
 - - het aantal deelnemende leerlingen en de namen van deze leerlingen;
 - - eventuele bijzonderheden (bijvoorbeeld: beperkte zwemvaardigheid, de aanwezigheid van een taalbarrière, medische aandoeningen en/of andere zorgaspecten); en
 - - het aantal groepsleer- en hulpkrachten dat zij beschikbaar stelt per groep voor het toezicht.

De groepsleerkracht

a) De groepsleerkracht is verantwoordelijk voor:

- het houden van voldoende toezicht op de leerlingen tijdens het schoolzwemmen (zorgplicht omdat de les tijdens schooltijd is);
- het informeren van de zweminstructeur(s) over bijzonderheden van de leerlingen en over het ontvangen van informatie over de invulling van het toezicht voorafgaand aan het schoolzwemmen;
- de aankomst en het vertrek van de leerlingen zowel bij de School als de badinrichting;
- het gaan van de leerlingen van en naar de kleedkamers en het omkleden zelf; het begeleiden van de leerlingen naar de verzamelplaats, het tellen van de leerlingen en het douchen vóór en na het zwemmen.

b) Een groepsleerkracht is te allen tijde bevoegd het schoolzwemmen te onderbreken wanneer dat naar zijn/haar oordeel voor de veiligheid noodzakelijk is.

c) De organisatorische begeleiding van de leerlingen berust tot het moment van overdracht bij de verzamelplaats aan de zweminstructeur, bij de groepsleerkracht. Na afloop van het schoolzwemmen brengt de zweminstructeur de kinderen naar de verzamelplaats en draagt de kinderen over aan de groepsleerkracht. Voor overdracht worden de leerlingen geteld door de zweminstructeur. Hierna berust de organisatorische begeleiding van de leerlingen weer bij de groepsleerkracht. Omdat het schoolbestuur de eindverantwoordelijkheid draagt, volgt de groepsleerkracht het schoolzwemmen zodat hij/zij onmiddellijk kan ingrijpen wanneer het ordelijk verloop of de veiligheid van leerlingen dit vereist.

4. d) De groepsleerkracht draagt er zorg voor dat leerlingen tijdens, maar ook vóór of na het schoolzwemmen, niet naar buiten kunnen gaan, bijvoorbeeld naar het parkeerterrein. Indien die situatie zich onverhoopt voordoet, dient de groepsleerkracht onverwijld in te grijpen.

De hulpkrachten

1. a) De hulpkrachten zijn, naast de groepsleerkracht, verantwoordelijk voor voldoende begeleiding naar het schoolzwemmen. Per groep leerlingen is er minimaal één hulpkracht aanwezig.
2. b) De hulpkrachten volgen de instructies van de groepsleerkracht en zweminstructeurs op.
3. c) De nadere invulling en concretisering van de taken van de hulpkrachten worden uitgewerkt in Bijlage B "Nadere concretisering taken" en Bijlage C "Schoolwerkplan". Deze bijlagen maken onderdeel uit van zijn/haar verantwoordelijkheden en takenpakket.

6. Bijzondere situaties

1. De School en het Zwembad maken specifieke afspraken over de deelname aan het schoolzwemmen van leerlingen met bijzonderheden. Het is, zoals gezegd, de verantwoordelijkheid van de groepsleerkracht dat deze leerlingen bekend zijn bij de zweminstructeurs. Bij bijzonderheden valt onder meer te denken aan een leerling met:
 - beperkte zwemvaardigheid
 - een taalbarrière
 - een medische aandoening bijvoorbeeld epilepsie; en/of
 - andere zorgaspecten.
2. Leerlingen die (tijdelijk) niet aan het schoolzwemmen kunnen meedoen, blijven ofwel onder toezicht op school achter dan wel onder permanent toezicht staan van de groepsleerkracht in het zwembad.
3. Leerlingen die moeten stoppen met het schoolzwemmen tijdens de les, worden door de zweminstructeur overgedragen aan de groepsleerkracht. Deze leerlingen vallen vanaf dat moment onder de verantwoordelijkheid van de groepsleerkracht.

Slobbeland en recreatief zwemmen Waterdam

De leerkracht is onder schooltijd verantwoordelijk voor de leerlingen. De leerkracht houdt actief toezicht op het terrein en rond het zwembad. De leerkracht neemt om 15:15 uur alle kinderen mee terug naar school tenzij ouders hebben aangegeven dat een kind op het zwembad/Slobbeland mag blijven.

Kinderen mogen onder schooltijd niet in het open water van het Slobbeland zwemmen. Het toezichthouden in dat water vinden wij niet verantwoord.

Fietsen met een klas

Een klas mag met een leerkracht in een fietsrij over straat. Ook een Leraar in Opleiding (LIO-er) en een onderwijsassistent mogen met kinderen zelfstandig over straat.

Vervoer van leerlingen

Binnen een straal van 25 kilometer mogen kinderen vervoerd worden door ouders met eigen auto's. Buiten die afstand moet busvervoer worden geregeld.

Kleedkamers en leerkrachten

Leerkrachten blijven bij het omkleden tot en met groep 2. Kleuters kleden zich in de klas, in de kring om. Vanaf groep 3 kleden jongens en meisjes zich gescheiden om en hebben een eigen kleedkamer in de sporthal. De leerkracht kleedt zich eventueel in een eigen ruimte om. Vaak moet de leerkracht materiaal klaarzetten en is er in beide kleedkamers geen toezicht. Bij het betreden van de kleedruimte kondigt de leerkracht dat aan d.m.v. bijvoorbeeld kloppen. Indien dit nodig is uit het oogpunt van 'ordehandhaving' zal de leerkracht altijd de kleedruimte betreden. Leerkrachten helpen kinderen in principe niet met omkleden, tenzij het kind dit even vraagt.

Leerkrachten proberen te voorkomen dat zij alleen met een individuele leerling in een gymzaal of bijruimte van de zaal zijn.

Leerlingen van en naar sporthal

De leerlingen waarvan de groep de eerste gymbeurt in de ochtend of middag heeft, mogen zelfstandig naar de sporthal komen. De leerkracht is een kwartier voor aanvang van de les aanwezig in de zaal. Kinderen mogen, vanaf een kwartier voor aanvang van de les, de kleedkamers betreden en na het omkleden op de afgesproken lijn gaan zitten. Ouders zijn hiervan op de hoogte gesteld.

Groepen die tussentijds naar de sporthal gaan doen dat in een zogenaamde gymrij. De leerkracht bepaalt of er gefietst of gewandeld wordt. De gymrij moet zo goed mogelijk aaneengesloten blijven. Indien het gedrag van kinderen tijdens dit vervoer niet binnen de grenzen van de leerkracht blijft neemt de leerkracht maatregelen. Aan het begin van het schooljaar zijn dit maximaal 2x maatregelen die de hele groep beïnvloeden (bijvoorbeeld met de hele groep terug naar school of laten vervallen van de gymles). Daarna volgen maatregelen voor individuele leerlingen. In samenspraak met collega-leerkrachten kan een kind een gymles vervallen. De gymrij is immers potentieel een riskante onderneming in het verkeer.

De leerlingen van de groep die als laatste van de ochtend of middag gymmen mogen na afloop van de les zelfstandig naar huis. Ouders zijn hiervan op de hoogte gesteld.

Afwezige leerlingen

Ouders worden door de leerkracht gebeld als de leerling om 8:45 on-afgemeld afwezig is.

Leraar in Opleiding (LIO-er) en niet-bevoegde leerkracht tijdens gymlessen

LIO-ers en leerkrachten die gestart zijn met de gym-opleiding zijn bevoegd om zelfstandig gymlessen te geven. Niet-bevoegde leerkrachten en LIO-ers mogen alleen een gymles geven als een bevoegde leerkracht in de zaal of in de aangrenzende zaal werkt. Deze bevoegde leerkracht moet op de hoogte zijn van de situatie, moet daarmee instemmen en moet in redelijke mate toezicht houden in beide lessen.

Schoolkamp

Op schoolkampen bestaat de leiding uit mannelijke en vrouwelijke begeleiders. Tijdens een schoolkamp gelden dezelfde gedragsregels als in de normale schoolsituatie.

Jongens en meisjes slapen gescheiden als de accommodatie dit toelaat.

Mannelijke begeleiders slapen in de buurt van de jongens en houden toezicht op de jongenskamers.

Mannelijke begeleiding is terughoudend met het betreden van de meisjeskamers en kondigt hun binnenkomst dan duidelijk aan. Vrouwelijke begeleiders slapen in de buurt van de meisjes en houden toezicht op de meisjeskamers.

Er wordt altijd in groepen aan activiteiten gedaan. Kinderen worden niet alleen naar een bepaalde plaats (bos, strand, enz) gestuurd, ook niet vergezeld door een enkel lid van de leiding.

In het algemeen geldt ook voor schoolkamp dat een 'één op één'-situatie zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Teken worden bij voorkeur door een vrouwelijke begeleider verwijderd. Eén-op-één-situaties worden vermeden, zeker als teken op intieme plaatsen zitten, en zeker als een mannelijke begeleider de teken verwijdert.

Schorsing en verwijdering

Indien een kind zich ernstig misdraagt, zodat de rust en veiligheid op school worden verstoord, spreken we van wangedrag. Het kind kan dan van school gestuurd worden. Indien deze maatregel van tijdelijke aard is (gedurende enkele dagen of weken), spreken we van schorsing. Schorsing vindt plaats in afwachting van andere maatregelen maar kan ook leiden tot verwijdering. Tijdens de schorsingsperiode zullen gesprekken plaatsvinden met de ouders, leerkracht, directie en schoolbestuur.

Indien de maatregel voorgoed van kracht is, spreken we van verwijdering. De beslissing over verwijdering van een leerling wordt genomen door het schoolbestuur. Voordat tot definitieve verwijdering wordt overgegaan, zal eerst worden geprobeerd een andere school voor de leerling te vinden.

Hoofdluiscontrole

Omdat het hier een potentieel sociaal risico betreft hebben we het hoofdluisprotocol opgenomen in dit plan.

WAT TE DOEN BIJ LUIZEN EN LUIZENPROTOCOL ST.PETRUSCHOOLO

Beste ouder(s), verzorger(s),

Bij ons op school wordt regelmatig gecontroleerd op hoofdluis, zowel bij leerlingen als bij iedereen die bij ons werkt. Toch zou het fijn zijn als thuis ook regelmatig gecontroleerd zou worden. Maar hoe moet dat? Middels deze brief willen wij u informatie geven over de controle thuis én die op de St.Petrusschool.

Hoe kunt u thuis controleren op hoofdluis?

In deze tijd werkt een filmpje misschien het handigst. Hieronder vindt u de link van het RIVM (Rijks Instituut voor Volksgezondheid en Milieu). Als u luizen of neten heeft geconstateerd:

- U kunt onmiddellijk beginnen met de behandeling. De drogist of apotheek geeft goede informatie. Na het wassen met shampoo elke dag plukje voor plukje kammen met een speciale fijnmazige kam, de 'netenkom' (ook te koop bij de drogist of apotheek)
- Wilt u de school z.s.m. informeren? Dat kan via een Parro naar de leerkracht, die de informatie vertrouwelijk behandelt.
- School informeert de coördinator van de 'luizenmoeders', die zorgt dat de hele klas gecontroleerd gaat worden.

<https://www.rivm.nl/hoofdluis>

Controle op de St.Petrusschool.

- Er wordt in de 2e week na elke vakantie gecontroleerd.
- Als er luizen of neten geconstateerd zijn, wordt door de luizenmoeders alléén de leerkracht ingelicht. Die neemt dan contact met u op. Uw kind wordt niet naar huis gestuurd. Het staat u vrij om uw kind op te halen voor de eerste behandeling.
- De ouders van de hele school krijgen een Parro met het verzoek alert te zijn. De ouders van de betreffende groep krijgen een aparte Parro.
- Als er luizen geconstateerd zijn, maar uw kind moet overblijven, dan vragen we u om andere opvang te regelen. Uw kind wordt echter niet naar huis gestuurd.
- Van de betreffende klas gaan de jassen dan in luizenzakken.
- De leerling/leerlingen die luizen/neten hebben, worden thuis behandeld. Na 7 dagen wordt de hele klas nogmaals gecontroleerd.

Belangrijk

- Niet één kind wordt naar huis gestuurd vanwege hoofdluis.
- Graag géén vlechtjes of andere kunstwerken in het haar op de dagen dat gecontroleerd wordt.
- Ook a.u.b. geen gel of haarlak op deze dagen.
- Uw kind wordt gevraagd om vlechtjes uit het haar te halen, nooit gedwongen.
- De luizencontrole op school is niet verplicht. Het is een service die wij als school bieden, maar we hopen natuurlijk wel dat iedereen hieraan mee wil werken. Alleen met een goede samenwerking kunnen we de school vrij van luizen houden!
- Zou u mee willen helpen als 'luizenmoeder', laat dit dan weten aan de leerkracht van uw kind; alle hulp is welkom!

Mocht u nog vragen hebben over het 'luizenprotocol' op de St. Petruschool, stel deze dan a.u.b. via Parro aan uw leerkracht. We zullen alle vragen en antwoorden weer met u delen.

Infectieziekten

Bij melding of vermoeden van infectieziekten raadplegen we de GGD-Zaanstreek-Waterland om advies over melding en wering. We volgen hun adviezen op.

Cyberpesten

Voorbeelden van cyberpesten zijn:

- Sexting. Het verspreiden van beeldmateriaal zoals intieme foto's of filmpjes van mishandeling.
- Het versturen van dreigmails.
- Vervelende Whatsapp berichten sturen of mensen uitsluiten van Whatsapp groepen.
- Haattweets of bedreigingen sturen.
- Schelden in chats.
- Banglijsten. Lijsten rondsturen die meisjes als sletten bestempelen.
- Grooming. Online kinderlokken.
- Anti-pagina's aanmaken over de gepeste waarop iedereen commentaar mag geven behalve de gepeste zelf.
- Misbruik van privé gegevens.
- Identiteit hacken. Nepaccounts aanmaken met de foto's en gegevens van de gepeste.

Het internet gebruik op onze school wordt gecontroleerd. Als wij horen dat een kind digitaal wordt gepest, lichten wij de ouders in en houden gesprekken hierover met alle betrokkenen.

2. Inzicht in veiligheidsbeleving, incidenten en mogelijke risico's; audits en monitoring.

Signalen van een onveilig klimaat

De volgende signalen kunnen duiden op een onveilig klimaat in een groep:

- Weinig betrokkenheid van de leerlingen tijdens de les
- Veel conflicten in vrije situaties
- Kinderen lachen elkaar uit
- Kinderen worden buitengesloten

Tijdens de ouderbezoeken wordt altijd gesproken over het welbevinden van de leerling. Er wordt gevraagd of de ouders signalen hebben gekregen dat hun kind anderen pest, gepest wordt of aangeeft dat anderen in de klas of op school gepest worden.

Conflictsituaties worden als notities opgeslagen in ParnasSys, onder de categorie "Gedrag" in het leerlingdossier van de betreffende leerlingen.

Monitoren

Het monitoren van de sociale veiligheid gebeurt met behulp van een aantal instrumenten.

- In de kleuterbouw gebruiken we het Digikeuzebord LVS als leidraad voor onze observaties.
- In de groepen 3 t/m 8 wordt de leerlingen twee keer per schooljaar een Treiter-enquête aangeboden, rond de herfstvakantie en eind januari. Deze enquête is opgesteld door de makers van ZIEN en geeft ons inzicht op het gebied van pesten.
- Tweejaarlijks vullen leerlingen de leerling tevredenheidsvragenlijst in die WMK-ParnasSys ons biedt.
- Jaarlijks ZIEN screeningslijsten leerkrachten.
- Jaarlijks ZIEN leerlingvragenlijst waarin o.a. aandacht besteed wordt aan pestgedrag en pestbeleving.
- Tweejaarlijkse Risico-inventarisatie en Evaluatie (RI&E) van de Arbomeester
- Notities in ParnasSys.

ZIEN!

ZIEN! is een pedagogisch systeem, verwerkt als module in ParnasSys dat het sociaal functioneren van kinderen in kaart brengt. Dat gebeurt zowel op individueel als op groepsniveau. Wanneer daar aanleiding toe is, geeft het programma handelingssuggesties die gericht zijn op het verbeteren van de niet goed ontwikkelde vaardigheden van kinderen. Het begrippenkader van ZIEN! bestaat uit twee graadmeters (Welbevinden en Betrokkenheid) en vijf vaardigheden: Sociaal Initiatief, Sociale Flexibiliteit, Sociale Autonomie, Impulsbeheersing en Inlevingsvermogen. Deze vaardigheden samen geven een goed beeld van het gedrag van een kind.

Leerkrachten observeren maandelijks twee onderdelen van de Zien signalering en vullen deze vervolgens in. Elke twee weken staat er een ander onderdeel centraal wat wordt geobserveerd.

Eerste helft oktober: betrokkenheid en welbevinden

Tweede helft oktober: sociaal initiatief en sociale flexibiliteit

Eerste helft november: sociale autonomie en impulsbeheersing

Tweede helft november: inlevingsvermogen

Voorafgaand wordt er door de gedragsspecialisten een formulier uitgedeeld waarop de leerkrachten kunnen zien wat de richtlijnen zijn en waar op gelet moet worden tijdens het invullen van de signalering. Deze observatiebladen worden per maand uitgedeeld. Verder is in de bijlagen van dit document een schaalindeling te vinden, die de leerkrachten helpt bij het invullen van de lijsten.

Onderdelen die oranje of rood kleuren verdienen extra aandacht. De leerkracht bepaalt naderhand of er verdere acties nodig zijn bij een groepje leerlingen of bij een individuele leerling. Zien! biedt naar aanleiding van de uitkomsten verschillende acties en werkvormen die de leerkracht vervolgens kan aanbieden. Bij twijfel is het mogelijk om contact op te nemen met één van de gedragsspecialisten.

Naar aanleiding van de resultaten van de vragenlijsten vullen leerkrachten het werkblad in: Van wegen naar plannen. Op deze manier kunnen de zorgbehoefte(n) van desbetreffende leerling(en) in kaart worden gebracht. Het is voor de leerkrachten ook mogelijk om leerlingen met dezelfde zorgbehoefte te clusteren. Hierin komt te staan welke acties de leerkracht gaat ondernemen m.b.t. de geobserveerde onderdelen.

Dit werkblad wordt na het invullen ook doorgestuurd naar de gedragsspecialisten. Deze zullen de werkbladen bespreken als er sprake is van een opvallend uitkomst (bij bijvoorbeeld hoog pestgedrag, laag welbevinden of de groep is in het verleden besproken als risicogroep). Indien nodig zullen er nog extra handelingssuggesties worden gegeven. Na vier weken nemen de gedragsspecialisten nog een keer contact op met de betreffende leerkracht om de voortgang te bespreken. Mocht er na vier weken nog behoefte zijn aan extra ondersteuning, wordt het werkblad aangevuld.

Risicogroepen

Verder wordt er besproken met de groepsleerkrachten of er sprake is van een risico m.b.t. het gedrag in de groep. Is er bepaald gedrag wat in de gaten moet worden gehouden tijdens de volgende schooljaren? Hier wordt een aantekening van gemaakt zodat het goed in de gaten kan worden gehouden zodat er adequaat kan worden gehandeld.

Meer info: zie Kwaliteitskaart Werken met ZIEN

De leerling vragenlijsten worden in november ingevuld door de leerlingen van groep 5 t/m 8.

3. Scheppen van voorwaarden, beleggen van taken, samenwerken met ouders en externe partners

De school onderzoekt regelmatig of ruimtes, materialen, buitenruimtes, toezicht, enzovoort zodanig zijn ingericht dat de sociale én fysieke veiligheid daarmee gediend is. Dat gebeurt met de Risico Inventarisatie & Evaluatie (RI&E) van de ArboMeester. Vanuit de Bedrijfshulpverlening (BHV) wordt de fysieke veiligheid van het gebouw ook periodiek onder de loep genomen. Het BHV-plan beschrijft ook de handelswijze bij calamiteiten. Blusmiddelen worden jaarlijks gecontroleerd door een installatiebedrijf. Maandelijks wordt de brandmeldinstallatie gecontroleerd op storingen.

Er zijn goede afspraken gemaakt met belangrijke externe partners uit Jeugdhulp en veiligheid. Wij werken nauw samen met het Samenwerkingsverband Waterland, de andere scholen van de SKOV, Centrum Jeugd en Gezin, School Maatschappelijke Dienstverlening, Gemeentelijk Zorgteam en Klaar. Een medewerker van de School Maatschappelijke Dienstverlening houdt spreekuren op school zodat ouders en leerkrachten met deze persoon kunnen praten over eventuele problemen. De privacy van de gegevens bij de overdracht is een punt van aandacht. Leerlingdossiers zijn allemaal beveiligd opgeslagen in ParnasSys.

Ouders geven bij inschrijving toestemming voor het bespreken van hun kind(eren) met externen. Als ouders geen toestemming geven informeert de school naar de beweegredenen. Ouders worden alvorens er een gesprek met externen gevoerd gaat worden daarover in kennis gesteld en in de gelegenheid gesteld om bezwaar te maken. Ouders worden uitgenodigd om aan die bespreking deel te nemen. Bij bezwaar worden er geen gegevens gedeeld. De SKOV heeft een klachtenregeling en een klokkenluidersregeling die op de website van de SKOV en/of school gepubliceerd staat.

Mocht er sprake zijn van ongewenste omgangsvormen en/ of grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer, dan kan het personeel aankloppen bij de vertrouwenspersoon.

4. Positief pedagogisch handelen; ondersteunende houding, voorbeeldgedrag, verbindende relaties

Omdat onze school deels een oorsprong kent in basisschool De Zuidwester is het merkbaar dat het pedagogisch handelen hier en daar verschilt. Op de Petrusschool hebben we ons in het Schoolplan 2019-2023 doelen opgelegd als het gaat om eenduidigheid in pedagogisch handelen.

Om dat handen en voeten te geven hebben we in schooljaar 2020-2021 met OOK Pedagogische Expertise Groep uit Velsersbroek onze gedragsregels en de handhaving daarvan gestroomlijnd. Voor de schooljaren daarna zijn we voornemens om met PBS (Positive Behavior Support) te gaan starten. Naast het opstellen van regels en het handhaven daarvan vinden we het belangrijk dat leerkrachten en ander personeel goed voorbeeldgedrag laat zien in de omgang met anderen.

5. Preventieve activiteiten en programma's in de school, gericht op leerlingen, ouders en personeel

Begeleiding (nieuwe) leerkrachten

Scholing en training van het personeel op het gebied van competenties voor het bevorderen van sociale veiligheid en omgaan met grensoverschrijdend gedrag wordt door de schoolleiding gestimuleerd en gefaciliteerd. Overigens wordt dit aangeboden aan alle betrokken personeelsleden bij de school. Inmiddels hebben drie leerkrachten de opleiding gedragspecialist gevolgd en deze personen worden ingezet bij gedragsproblemen en bij begeleiding van leerkrachten en kinderen in geval van pestgedrag.

Op basis van de ZIEN-groepsoverzichten wordt gekeken waar de groep als geheel behoefte aan heeft. Handelingsadviezen van ZIEN zijn dan uitgangspunt. Onze gedragsspecialisten dienen als vraagbaak voor collega's en leveren bijvoorbeeld concreet (voor)leesmateriaal. Zoals hierboven al beschreven zijn we voornemens om PBS als programma in te gaan zetten.

Ouders

Tijdens de informatieavond in de eerste week van het schooljaar wordt ouders gevraagd om attent te zijn op pestgedrag en op een goede sfeer in de groep waar hun kind zit. Bovendien zal hiernaar gevraagd worden tijdens de oudergesprekken die elk jaar plaatsvinden.

Leerlingen

Een keer per jaar zal een sociogram worden afgenomen waarmee duidelijk wordt wat de plaats is van de kinderen in hun groep. Verder zal de vragenlijst van ZIENI worden afgenomen om duidelijk te krijgen hoe het zit met het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen.

6. Signaleren en effectief handelen bij signalen, grensoverschrijdend gedrag en incidenten

Het team beschikt over een aantal gedragsspecialisten wiens expertise, al dan niet in de hoedanigheid van anti-pestcoördinator, wordt ingezet als er signalen zijn van moeilijk of grensoverschrijdend gedrag. Zij coachen de groepsleerkracht bij groepsdynamiek en interventies, bijvoorbeeld na de ZIEN-screening.

Bij pestsituaties wordt het pestprotocol (zie bijlage) in werking gesteld.

Bij ongewenst of grensoverschrijdend gedrag volgen we de schoolbrede afspraken aangaande maatregelen die leerkrachten nemen. Die maatregelen zijn in een Routekaart vastgelegd (zie bijlage). Het team van de Petrusschool heeft deze afspraken gemaakt om te voorkomen dat individuele leerkrachten andere maatregelen nemen dan hun collega's. Zo creëren we voor leerlingen en ouders voorspelbaarheid en geven we (startende) collega's een duidelijke gereedschapskist met handelingswijzen. Voor de groepen 1 t/m 3 is een Routekaart gemaakt, met Reflectiebladen. En voor de groepen 4 t/m 8 is een Routekaart gemaakt, met Reflectie- en Oeps-bladen (zie bijlagen).

In individuele ernstige gevallen kan de Intern Begeleider worden ingeschakeld om externe deskundigen raad te plegen. Vooropgesteld staat dat er vrijwel altijd maatwerk nodig is. Iedere klas is anders, elk jaar is verschillend.

7. Borging

Om het besproken proces te borgen, worden de volgende activiteiten ondernomen:

- Jaarlijkse bespreking in een teamvergadering.
- Jaarlijkse bespreking in de MR.
- Schema voor de tevredenheidsonderzoeken.
- Jaarlijkse analyse van de Treiter-enquête, ZIEN leerlingvragenlijsten door anti-pest-coördinator
- Jaarlijkse analyse van ZIEN-vragenlijsten door leerkrachten in gesprek met IB
- Jaarlijkse tellingen van de notities Gedrag en Naar directie gestuurd in ParnasSys.
- Nieuwe leerkrachten krijgen dit plan te lezen en er volgt een gesprek met de directeur over o.a. dit onderwerp.
- Inval-leerkrachten krijgen dit plan toegestuurd wanneer ze voor langere tijd invallen op de Petrusschool.

Analyses

Analyse ZIEN Groepsoverzichten Leerlingen

2020-2021

Analyse op schoolniveau geschreven voor Gedragsspecialisten

Analyse ZIEN Groepsoverzichten Leerkrachten

2020-2021

Analyse op schoolniveau geschreven voor Gedragsspecialisten

Analyse Treiterenquete

2020-2021

In oktober 2020 is een enquête gehouden onder de leerlingen van groep 4 t/m 8.

Daar is het volgende uitgekomen:

In de groepen 4 t/m 6 wordt aangegeven dat er helemaal niet gepest wordt, maar daarentegen zeggen sommige kinderen wel dat ze soms pesten.

In de groepen 7 zie je wel verschillen. In twee groepen 7 zegt men dat er bijna niet wordt gepest maar sommige kinderen vertellen dat ze zelf weleens pesten. In de andere groep 7 is er duidelijk sprake van pestgedrag. Kinderen geven aan dat er regelmatig pestgedrag voorkomt. Deze groep wordt begeleid.

Bij de groepen 8 zie je in twee groepen dat er soms pestgedrag voorkomt en bij de andere groep 8 bijna niet. Met de leerkrachten van de eerstgenoemde groepen 8 is gesproken over deze uitslag en deze leerkrachten zouden het bespreken in de klas.

Achtergrondinformatie

Positief pedagogisch handelen

Uit onderzoek is gebleken dat een positief pedagogisch klimaat nodig is om een goede sfeer op een school te creëren waarin mensen zich veilig voelen.

Een ondersteunend pedagogisch klimaat

De leerkrachten van onze school zorgen voor een veilig en ondersteunend pedagogisch klimaat door:

- het respect tussen kinderen te bevorderen
- een prettige sfeer te creëren in de klas
- het zelfvertrouwen van kinderen te ondersteunen door positieve feedback
- beschikbaar te zijn bij problemen
- positieve verwachtingen uit te spreken
- pestgedrag bespreekbaar te maken en zo veel mogelijk tegen te gaan
- op schoolniveau en op klassenniveau afgesproken regels te hanteren
- zorgvuldig te zijn in het taalgebruik; (we spreken in het bijzijn van de leerlingen bijvoorbeeld ABN)

Onze omgangsregels hangen in iedere groep en in de gangen.

Een stimulerend en uitdagend pedagogisch klimaat

De leerkrachten zorgen voor een stimulerend en uitdagend pedagogisch klimaat door:

- het creëren van een uitdagende leeromgeving in een ordelijk en opgeruimd lokaal; en een opgeruimde school
- de zelfstandigheid van leerlingen te stimuleren
- de verantwoordelijkheid van leerlingen te stimuleren
- het gebruik van coöperatieve werkvormen

Een positief schoolklimaat

Een positief schoolklimaat zorgt voor een leeromgeving waarbij kinderen, ouders en leerkrachten zich veilig en geborgen voelen. In dit hoofdstuk staan de voorwaarden waaraan personeelsleden en ouders moeten voldoen om een positief schoolklimaat te behouden. Cognitie, motivatie en emotie zijn met elkaar verbonden (van der Wolf en Beukering, 2016, pp 70). Als een kind zich goed voelt, is hij beter in staat om te leren.

Personeelsleden

Onze afspraken:

- Men gaat positief om met leerlingen
- Personeelsleden gaan positief om met elkaar
- Onze school biedt een verzorgde indruk en is uitnodigend voor leerlingen.
- Er worden activiteiten georganiseerd om betrokkenheid van de leerlingen bij de school te bevorderen
- Leerkrachten waken over de veiligheid van de leerlingen

- Er zijn duidelijke omgangregels
- Er wordt gezorgd voor een aangename, stimulerende werkomgeving voor personeelsleden
- Leerkrachten benoemen het gewenste gedrag. Complimenteren en belonen dat. Maatregelen voor ongewenst gedrag zijn opbouwend, proportioneel, liefst in relatie met het overschrijdend gedrag en worden bij voorkeur genomen door de persoon met wie de relatie tijdelijk verstoord is

Ouders

- Ouders worden bij school betrokken
- Er wordt van ouders verwacht dat ze zich aan de schoolregels houden zoals die ook voor de kinderen gelden
- Ouders worden geacht leerkrachten en kinderen positief te benaderen
- Ouders uiten mogelijke ontevredenheid naar leerkracht of directie op een respectvolle manier.

Protocol peestsituaties

Algemene lijn om pesten op school te voorkomen

1. In de eerste schoolweek worden vanaf groep 4 met de groep klassenregels gemaakt. De naleving hiervan wordt regelmatig ter sprake gebracht.
2. Tijdens de ouderbezoeken wordt altijd besproken of de ouders signalen hebben gekregen dat hun kind anderen pest, gepest wordt of aangeeft dat anderen in de klas of op school gepest worden.
3. Op twee momenten in het jaar, voor de herfstvakantie en voor de voorjaarsvakantie, wordt de treiterenquête in de klas afgenomen. De anti-pestcoördinator inventariseert de uitslagen op zoek naar eventuele trends.
4. Tijdens de teamvergadering wordt de enquête besproken. Bij met name heftige (conflict)situaties wordt de informatie uit de gedragsnotities meegenomen. Elke leerkracht draagt er zorg voor dat deze notities worden bijgehouden in ParnasSys.
5. Aan het einde van het schooljaar wordt besproken of het protocol voldoende heeft voorzien in de voorkomende situaties en/of aanvullingen nodig zijn. Tevens wordt er vooruitgeblikt naar het nieuwe schooljaar.

Handelswijze in vastgestelde peestsituaties

1. Er vindt een gesprek plaats tussen de pester en slachtoffer. Dit gebeurt onder begeleiding van de eigen leerkracht.

2. Voldoet dit gesprek niet (omdat het pesten toch doorgaat) of zijn er meerdere leerlingen bij betrokken, dan vindt er een gesprek met de hele klas plaats. Dit gebeurt volgens vijf stappen:

1. De ik-boodschap

De leerkracht geeft door middel van een heel duidelijke ik-boodschap te kennen, dat er in de klas een probleem is dat hij niet alleen kan oplossen, maar dat wel opgelost moet worden. Daarbij noemt hij heel duidelijk de probleemsituatie en vraagt de leerlingen oplossingen te geven.

2. Het verzamelen van oplossingen

Het is de bedoeling dat leerlingen allerlei oplossingen geven voor de aanpak. Soms komen er geen ideeën omdat de leerlingen niet durven of zo'n aanpak niet gewend zijn. Als de leerkracht hen laat merken dat het hem ernst is door hen wat meer tijd te geven oplossingen aan te dragen en als de sfeer verder goed is in een groep, is er meer kans dat de leerlingen ideeën naar voren brengen. Als de kinderen zelf oplossingen bedenken zijn ze meer betrokken bij het probleem en meer geneigd om het samen op te lossen.

3. Het evalueren van oplossingen

Alle oplossingen die nadelig zijn voor de zondebok en ook voor de pester worden geschrapt. Op die manier geeft de leerkracht aan dat hij geen partij kiest, maar aan alle leerlingen veiligheid wil bieden.

4. Het concretiseren van de oplossingen

Voor iedereen moet duidelijk zijn hoe de geselecteerde oplossingen uitgevoerd gaan worden. Het is daarbij aan te bevelen om ze op papier te zetten en daarna weer met de klas te bespreken.

5. Het evalueren van de oplossingen

De oplossingen moeten met regelmaat geëvalueerd worden. De leerkracht geeft aan dat de evaluatie een vast onderdeel gaat worden van de klassengesprekken. Wanneer er weer signalen komen van pesten dan moet de leerkracht weer teruggaan naar stap 1, maar ook als hij niets hoort, moet hij regelmatig evalueren. Het is van belang om het evalueren dan niet te laten verwateren. In dat geval is het belangrijk om complimenten te geven omdat het zo goed gaat. De leerkracht moet in deze fase de leerlingen duidelijk maken dat het aangeven dat er weer gepest wordt niet hetzelfde is als klikken, maar dat het in principe hetzelfde is als het helpen van het gepeste kind.

6. De leerkracht meldt de geconstateerde peestsituatie aan het team.

Met name als er een peestsituatie geconstateerd is, bevraagt de leerkracht zichzelf over zijn of haar eigen functioneren. Hoe is de eigen houding naar de klas en eventueel specifiek naar bepaalde leerlingen toe? Hoeveel ruimte en verantwoordelijkheid krijgen de leerlingen zelf? Hoe veilig zijn de leerlingen in de klas? Waar nodig, brengt de leerkracht wijzigingen aan in zijn of haar functioneren.

7. Ouders

De ouders worden erbij betrokken, in die zin dat ze in kennis worden gesteld van de geconstateerde peestsituatie. Bij een leerling bij wie het zondebok of pester zijn vooral lijkt voort te komen uit een gebrek aan weerbaarheid, inlevingsvermogen en sociale vaardigheden, kan met de ouders gesproken worden over een eventuele sociale vaardigheidstraining, zoals die gegeven wordt door KLAARR Educatie of de SMD (School Maatschappelijke Dienstverlening). Hierbij speelt het ondersteuningsteam van onze school een rol in het proces.

8. Tijdens het speelkwartier lopen drie leerkrachten buiten. Deze personen houden toezicht op het plein.

De eigen leerkrachten begeleiden de groepen bij het naar binnen en buiten gaan.

9. Er wordt regelmatig contact gehouden met de betreffende leerlingen, de groep en de ouders.

Zo kan duidelijk worden of de genomen maatregelen succes hebben en blijven hebben of dat er andere stappen nodig zijn.

Signalen van pesten

Signalen van slachtoffers

Op school

1. Primaire signalen:

- De slachtoffers worden vaak op een gemene manier geplaagd, bespot en gekleineerd
- Ze worden uitgelachen op een spottende en onvriendelijke manier
- Ze worden fysiek aangepakt en kunnen zich hier niet tegen verweren
- Ze zijn betrokken bij ruzies waarbij ze zich niet kunnen verdedigen
- Hun bezittingen worden beschadigd
- Ze vertonen blauwe plekken, schrammen en gescheurde kleding

2. Secundaire signalen:

- De slachtoffers zijn vaak alleen, ze lijken geen vrienden te hebben
- Ze worden als laatste gekozen, bijvoorbeeld bij het vormen van groepjes
- Ze proberen dicht bij de leerkracht te blijven
- Ze geven een angstige en onzekere indruk

- Ze lijken bang, ongelukkig of neerslachtig
- Hun schoolresultaten verslechteren

Thuis

1. Primaire signalen:

- Ze komen thuis met gescheurde kleding of bezittingen die stuk zijn
- Ze vertonen verwondingen (blauwe plekken, schrammen) en geven hier geen duidelijke verklaring voor.

2. Secundaire signalen:

- Ze brengen geen vriendjes of klasgenoten mee naar huis
- Ze hebben geen goede vriend
- Ze worden zelden elders uitgenodigd
- Ze gaan niet graag naar school;
- Ze kiezen een vreemde weg om naar school te gaan
- Ze slapen niet goed
- Ze verliezen de belangstelling voor schooltaken
- Ze zien er bang en ongelukkig uit
- Ze vragen of stelen geld (soms om aan de pester te geven)

Signalen van pestkoppen

Algemene kenmerken

1. Ze zijn fysiek sterker
2. Ze hebben grote behoefte te overheersen en hun eigen zin te krijgen;
3. Ze zijn impulsief, kunnen moeilijk tegenwerking aanvaarden;
4. Ze zijn vaak tegendraads naar volwassenen toe;
5. Ze worden als stoer aangezien, hebben weinig inlevingsvermogen;
6. Ze hebben een relatief positief zelfbeeld.

Op school

1. Op school wordt vaak gepest door het slachtoffer uit te lachen, uit te schelden, slaan, schoppen of eigendommen van het kind kapot te maken.
2. Meisjes pesten vaak op een subtielere manier, die veel moeilijker op te sporen valt, bijvoorbeeld roddelen, een vriendin afpakken en uitsluiten. Manieren die te maken hebben met de relationele sfeer (Visser, 2018)

Rollen bij pestgedrag

Kinderen in een groep waar pestgedrag voorkomt kunnen verschillende rollen aannemen. Er zijn natuurlijk de pester en het slachtoffer, maar ook meelopers, aanmoedigers en buitenstaanders.

Het slachtoffer

Door onderzoek is gebleken dat het onderwerp waarmee een kind gepest wordt (kleding, afkomst, uiterlijk) niet hetgeen is waarom deze wordt gepest (Olweus, 1986) Hoewel kinderen met bepaalde kenmerken wel een grotere kans hebben om gepest te worden spelen ook andere factoren een rol, bijvoorbeeld het schoolklimaat en het groepsproces.

De pester

Is degene die het initiatief neemt om te pesten. Er zijn verschillende redenen te noemen waarom iemand zulk gedrag vertoont. Een pester kan vervelende dingen meemaken in zijn leven, een slechte

opvoeding, slechte morele waarden of weinig sociale vaardigheden hebben. Sommigen pesten omdat het hen een gevoel van macht geeft.

Meelopers

Meelopers pesten actief mee. Door mee te doen laten deze kinderen zien dat ze bij de groep horen en denken dat zij dan zelf geen doelwit worden. Bij meelopers ontbreekt het aan gevoel en empathie voor het slachtoffer. Meelopers spelen een grote rol in het voortduren van het pestgedrag. Het komt voor dat de pester van zijn rol af wil maar door de meelopers wordt gepusht om door te gaan.

Aanmoedigers

Deze kinderen doen niet actief mee maar steunen de pester door bijvoorbeeld te gaan lachen. Ook deze kinderen kunnen zich slecht inleven in het slachtoffer en zorgen ervoor dat het pesten aanhoudt.

Buitenstaanders

Deze kinderen zijn niet actief betrokken bij het pesten. Ze doen er niet aan mee en zouden het wel willen stoppen maar durven soms niet in te grijpen.

Verdedigers/ helpers

In een groep zitten vaak ook één of meerder helpers. Deze kinderen zijn emotioneel stabiel, cognitief vaardig en hebben geloof in hun eigen kunnen. Deze kinderen zijn ook sterk in waarnemen en redeneren. Door helpers kan het pest gedrag stoppen.

Verschil in pestgedrag bij jongens en meisjes

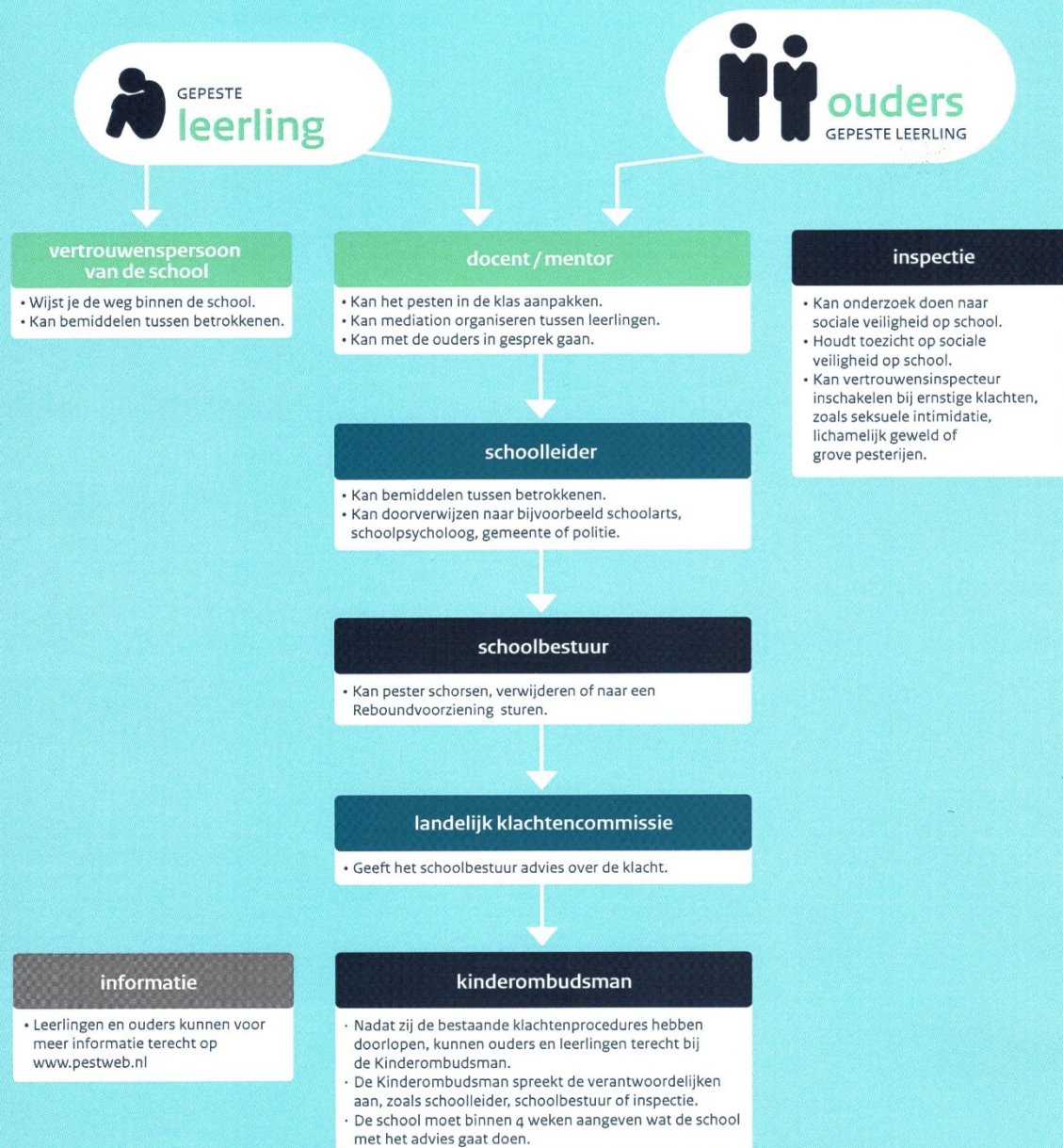
Jongens pesten meestal direct fysiek en verbaal. Zij schoppen, slaan of schelden een kind uit. Bij jongens is het pestgedrag duidelijk waar te nemen. Meisjes pesten vaak indirect. Dit gaat subtieler. Meisjes zijn eerder het slachtoffer van sociale, relationele en indirecte vormen van pesten zoals uitsluiting en roddelen (11 mei 2019, <https://www.nji.nl/Pesten-Probleemschets-Risicofactoren>). Social media zijn uitermate geschikt voor meidenvenijn omdat meisjes onderling graag en veel communiceren (Visser, 2018, pp.12) Soms is in de klas op het eerste gezicht niets te merken, maar als de leerkracht een goed contact heeft met de kinderen en regelmatig praat over de sfeer in de klas en de omgang met elkaar, durven kinderen meer te vertellen wat er speelt in de groep. Bovendien is het van groot belang dat de leerkracht goed observeert. Door bewust te kijken naar kinderen in diverse situaties zie je de gedragingen en rollen in een groep.

Mogelijke oorzaken van pestgedrag

Onduidelijkheid over de regels van een klas of school of een niet-consequente aanpak door de hele school heen geven meer kans op een onveilig klimaat in een school. Hierdoor kan ook pestgedrag ontstaan. Uit studies is gebleken dat pesters een hoge eigenwaarde hebben.

Het onderstaand schema is de uitslag van een onderzoek bij kinderen in de laatste drie groepen van de basisschool (www.stoppestennu.nl).

Pesten: waar kan ik terecht?

Veranderblad

Maart 2021:

Toegevoegd: verwijzing naar Routekaart Pedagogische Maatregelen in hoofdstuk 6

Toegevoegd: Routekaart groep 1 t/m 3 Pedagogische Maatregelen, met Reflectieblad als bijlage

Toegevoegd: Routekaart groep 4 t/m 8 Pedagogische Maatregelen, met Reflectie- en Oeps-blad als bijlage

November 2020:

Toegevoegd: Onze Omgangsregels zijn toegevoegd

Toegevoegd: Hoofdstuk Analyses toegevoegd

Treiter enquête

Mijn naam:

Ik word getreiterd

- ☐ Helemaal niet
- ☐ 1 of 2 keer
- ☐ regelmatig
- ☐ ongeveer 1 keer per week
- ☐ verschillende keren per week

Ik heb zelf getreiterd

- ☐ Helemaal niet
- ☐ 1 of 2 keer
- ☐ regelmatig
- ☐ ongeveer 1 keer per week
- ☐ verschillende keren per week

Kinderen die getreiterd worden:

Treiteraars zijn:

Uitslag Treiter enquête

Datum:

Groep:

Ik word getreiterd	Jongens	Meisjes
Helemaal niet		
1 of 2 keer		
regelmatig		
ongeveer 1 keer per week		
verschillende keren per week		

Ik heb zelf getreiterd	Jongens	Meisjes
Helemaal niet		
1 of 2 keer		
regelmatig		
ongeveer 1 keer per week		
verschillende keren per week		

Kinderen die getreiterd worden	Jongens	Meisjes

Treiteraars zijn	Jongens	Meisjes

Voorbeeld Schoolanalyse Treiter enquête

Groep 4			Groep 5		
Ik word getreiterd					
	Jongens	Meisjes		Jongens	Meisjes
Helemaal niet	4	4		4	3
1 of 2 keer	3	1		3	4
Regelmatig	6	1		0	0
Ongeveer 1x pwk	1	2		1	1
Verschillende keren pwk	0	0		2	3
Ik heb zelf getreiterd					
	Jongens	Meisjes		Jongens	Meisjes
Helemaal niet	8	7		5	9
1 of 2 keer	5	0		4	2
Regelmatig	0	0		0	0
Ongeveer 1x pwk	1	1		1	0
Verschillende keren pwk	0	0		0	0

Groep 6			Groep 7		
Ik word getreiterd					
	Jongens	Meisjes		Jongens	Meisjes
Helemaal niet	9	7		14	6
1 of 2 keer	5	4		3	4
Regelmatig	0	1		1	0
Ongeveer 1x pwk	2	0		1	0
Verschillende keren pwk	1	1		0	0
Ik heb zelf getreiterd					
	Jongens	Meisjes		Jongens	Meisjes
Helemaal niet	16	12		16	9
1 of 2 keer	1	1		2	1
Regelmatig	0	0		1	0
Ongeveer 1x pwk	0	0		0	0
Verschillende keren pwk	0	0		0	0

Groep 8		
Ik word getreiterd		
	Jongens	Meisjes
Helemaal niet	8	20
1 of 2 keer	1	0
Regelmatig	0	0
Ongeveer 1x pwk	0	0
Verschillende keren pwk	0	0
Ik heb zelf getreiterd		
	Jongens	Meisjes
Helemaal niet	8	20
1 of 2 keer	1	0
Regelmatig	0	0
Ongeveer 1x pwk	0	0
Verschillende keren pwk	0	0

Pesten op school

Pesten komt helaas op iedere school voor, ook bij ons. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus aan willen pakken.

Daar zijn wel enkele voorwaarden aan verbonden:

VOORWAARDEN

Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende groep), leerkrachten en de ouders/ verzorgers (hierna genoemd: ouders)

De school moet proberen pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna met hen regels worden vastgesteld.

Als pesten optreedt, moeten leerkrachten (in samenwerking met de ouders) dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen

Wanneer pesten ondanks alle inspanningen toch weer de kop opsteekt, moet de school beschikken over een directe aanpak.

Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert dan is de inschakeling van een vertrouwenspersoon nodig. De vertrouwenspersoon kan het probleem onderzoeken, deskundigen raadplegen en het bevoegd gezag adviseren.

Op iedere school is een vertrouwenspersoon aangesteld.

HET PROBLEEM DAT PESTEN HEET:

- ❖ De piek van het pesten ligt tussen 10 en 14 jaar, maar ook in lagere en hogere groepen wordt er gepest.
- ❖ Een pestproject alleen is niet voldoende om een eind te maken aan het pestprobleem. Het is beter om het onderwerp regelmatig aan de orde te laten komen, zodat het ook preventief kan werken.

HOE WILLEN WIJ DAAR MEE OMGAAN?

- ❖ Op school willen we regelmatig een onderwerp (in de kring) aan de orde stellen. (normen en waarden onderwijs).
- ❖ Onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar, rollen in een groep, aanpak van ruzies etc. kunnen aan de orde komen.
- ❖ Andere werkvormen zijn ook denkbaar, zoals; spreekbeurten, rollenspelen, regels met elkaar afspreken over omgaan met elkaar en groepsopdrachten.
- ❖ Het voorbeeld van de leerkrachten (en thuis de ouders) is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost maar uitgesproken. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en de leerlingen wordt niet geaccepteerd. Leerkrachten horen duidelijk stelling te nemen tegen dergelijke gedragingen.
- ❖ Een effectieve methode om pesten te stoppen of binnen de perken te houden, is het afspreken van regels voor de leerlingen.

Signalen van pesterijen kunnen o.a. zijn:

- ❖ *altijd een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen*
- ❖ *zogenaamde leuke opmerkingen maken over een klasgenoot*
- ❖ *een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven*
- ❖ *briefjes doorgeven*
- ❖ *beledigen*
- ❖ *opmerkingen maken over kleding*
- ❖ *isoleren*
- ❖ *buiten school opwachten, slaan of schoppen*
- ❖ *op weg naar huis achterna rijden*
- ❖ *naar het huis van het slachtoffer gaan*
- ❖ *bezittingen afpakken*
- ❖ *schelden of schreeuwen tegen het slachtoffer*

Deze lijst kan nog verder worden uitgebreid: je kunt het zo gek niet bedenken of volwassenen en dus ook leerlingen hebben het bedacht. Leerkrachten en ouders moeten daarom alert zijn op de manier waarop kinderen met elkaar omgaan en duidelijk stelling nemen wanneer bepaalde gedragingen hun norm overschrijden.

REGEL 1:

Een belangrijke stelregel is dat het inschakelen van de leerkracht niet wordt opgevat als klikken. Vanaf de kleutergroep brengen we kinderen dit al bij:

- ❖ je mag niet klikken, maar.....
 - als je wordt gepest of als je ruzie met een ander hebt en je komt je er zelf niet uit dan mag je hulp aan de leerkracht vragen. Dit wordt niet gezien als klikken.

REGEL 2:

Een tweede stelregel is dat een medeleerling ook de verantwoordelijkheid heeft om het pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Alle leerlingen zijn immers verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep.

REGEL 3:

Samenwerken zonder bemoeienissen:

School en gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te komen lossen. Bij problemen van pesten zullen de directie en de leerkrachten hun verantwoordelijkheid (moeten) nemen en indien nodig overleg voeren met de ouders. De inbreng van de ouders blijft bij voorkeur beperkt tot het aanreiken van informatie, tot het geven van suggesties en tot het ondersteunen van de aanpak van de school.

REGELS DIE GELDEN IN ALLE GROEPEN:

1. Doe niets bij een ander kind, wat jezelf ook niet prettig zou vinden
2. Kom niet aan een ander als de ander dat niet wil.
3. We noemen elkaar bij de voornaam en gebruiken geen scheldwoorden
4. Als je kwaad bent ga je niet slaan, schoppen, krabben (je komt niet aan de ander). Probeer eerst samen te praten. Ga anders naar de meester of de juf.
5. Niet: zomaar klikken. Wel: aan de juf of meester vertellen als er iets gebeurt wat je niet prettig of gevaarlijk vindt.
6. Vertel de meester of de juf wanneer jezelf of iemand anders wordt gepest.
7. Blijft de pester doorgaan dan aan de meester of juf vertellen.!
8. Word je gepest praat er thuis ook over, je moet het niet geheim houden.
9. Uitschelden, roddelen en dingen afpakken of kinderen buitensluiten vinden we niet goed.
10. Niet aan spullen van een ander zitten
11. Luisteren naar elkaar
12. Iemand niet op het uiterlijk beoordelen of beoordeeld worden
13. Nieuwe kinderen willen we goed ontvangen en opvangen. Zij zijn ook welkom op onze school.
14. Opzettelijk iemand pijn doen, opwachten buiten school, achterna zitten om te pesten is beslist niet toegestaan.
15. Probeer ook zelf een ruzie met praten op te lossen. Na het uitpraten kunnen we ook weer vergeven en vergeten.

KINDEREN DIE PESTEN ZITTEN ZELF IN DE NESTEN

Deze regels gelden op school en daarbuiten
--

Toevoeging:

Kinderen mogen in hun eigen groep een aanvulling geven op deze vastgestelde schoolregels, in overleg met de leerkracht.

Die aanvulling wordt opgesteld, door en met de groep, dit zijn de zgn. groepsregels.

Schoolregels worden regelmatig aan de orde gesteld. Ze zijn zichtbaar op een poster in de school.

Aanvullende groepsregels worden zichtbaar gemaakt in de klas.

AANPAK VAN DE RUZIES EN PESTGEDRAG IN VIER STAPPEN:

Wanneer leerlingen ruzie met elkaar hebben en/of elkaar pesten proberen zij:

- 1 Het eerst zelf op te lossen.
- 2 Als dit niet lukt, kan de hulp van de leerkracht ingeroepen worden
- 3 De leerkracht probeert met gesprekken het conflict samen met de leerlingen op te lossen.
- 4 Als het pestgedrag na herhaaldelijke gesprekken niet afneemt, volgen er consequenties in de vorm Van straffen.

De leerkracht biedt altijd hulp en begeleidt de pester en het slachtoffer. Indien nodig met inschakeling van ouders en/of externe deskundigen.

CONSEQUENTIES

De leerkracht neemt duidelijk een stelling in.

De aanpak is opgebouwd in 5 fases; afhankelijk hoelang de pester door blijft gaan met zijn/ haar pestgedrag en geen verbetering vertoond in zijn / haar gedrag:

FASE 1:

Straffen (Voorbeeld):

- ❖ Een of meerdere pauzes binnen blijven
- ❖ Nablijven tot alle kinderen naar huis vertrokken zijn
- ❖ Een schriftelijke opdracht zoals een stelopdracht over de toedracht en zijn of haar rol in het pestprobleem
- ❖ Door gesprek: bewustwording voor wat hij met het gepeste kind uithaalt
- ❖ Afspraken maken met de pester over gedragsveranderingen. De naleving van deze afspraken komen aan het einde van iedere week (voor een periode) in een kort gesprek aan de orde. De aanleiding en de afspraken worden genoteerd
- ❖ Als er geen verandering in het gedrag optreedt ,wordt door de leerkracht contact gezocht met de ouders van zowel de pester als de gepeste. Hun medewerking wordt gevraagd om het probleem op te lossen.
- ❖ Als er daarna geen veranderingen optreden en de leerkracht geen mogelijkheid ziet het probleem op te lossen, wordt de directeur ingeschakeld.

FASE 2:

Directie: Met pester en gepeste wordt een gesprek gehouden met het doel gedragsverandering te bewerkstelligen. Op de rode kaart wordt dit bijgehouden. Elke dag komen deze twee vertellen hoe het gegaan is. Na een week komt alleen de pester zich verantwoorden.

FASE 3:

- ❖ Opnieuw een gesprek met de ouders, als voorgaande acties op niets uitlopen. De medewerking van de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd om een einde aan het probleem te maken. De school heeft alle activiteiten vastgelegd en de school heeft al het mogelijke gedaan om een einde te maken aan het pestprobleem.

Fase 4:

- ❖ Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld zoals de Schoolbegeleidingsdienst, de schoolarts van de GGD of schoolmaatschappelijk werk.
- ❖ Bij aanhoudend pestgedrag kan er voor gekozen worden om een leerling tijdelijk in een andere groep te plaatsen, binnen de school. Ook het (tijdelijk) plaatsen op een andere school behoort tot de mogelijkheden.

Fase 5:

- ❖ In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden.

BEGELEIDING VAN DE GEPESTE LEERLING:

☐	Medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest
☐	Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor tijdens en na het Pesten
☐	Huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken. De leerling in laten zien dat je op een andere manier kunt reageren.
☐	Zoeken en oefenen van een andere reactie bijvoorbeeld je niet afzonderen
☐	Het gepeste kind in laten zien waarom een kind pest.
☐	Nagaan welke oplossing het kind zelf wil
☐	Sterke kanten van de leerling benadrukken
☐	Belonen (schouderklopje) als de leerling zich anders/beter opstelt
☐	Praten met de ouders van de gepeste leerling en de ouders van de pester(s)
☐	Het gepeste kind niet overbeschermen bijvoorbeeld naar school brengen of 'ik zal het de pesters wel eens gaan vertellen'. Hiermee plaats je het gepeste kind juist in een uitzonderingspositie waardoor het pesten zelfs nog toe kan nemen.

BEGELEIDING VAN DE PESTER:

☐	Praten; zoeken naar de reden van het ruzie maken/ pesten (baas willen zijn, jaloezie, verveling, buitengesloten voelen)
☐	Laten inzien wat het effect van zijn/ haar gedrag is voor de gepeste.
☐	Excuses aan laten bieden
☐	In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft
☐	Pesten is verboden in en om de school: wij houden ons aan deze regel; straffen als het kind wel pest – belonen (schouderklopje) als kind zich aan de regels houdt.
☐	Kind leren niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de 'stop-eerst-nadenken-houding' of een andere manier van gedrag aanleren.
☐	Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind; wat is de oorzaak van het pesten? *
☐	Zoeken van een sport of club; waar het kind kan ervaren dat contact met andere kinderen wel leuk kan zijn.
☐	Inschakelen hulp; sociale vaardigheidstrainingen ; Jeugdgezondheidszorg; huisarts; GGD

Oorzaken van pestgedrag kunnen zijn:

- ❖ Een problematische thuissituatie
- ❖ Voortdurend gevoel van anonimiteit (buitengesloten voelen)
- ❖ Voortdurend in een niet-passende rol worden gedrukt
- ❖ Voortdurend met elkaar de competitie aan gaan
- ❖ Een voortdurende strijd om macht in de klas of in de buurt

? ADVIEZEN AAN De OUDERS van onze school:

Ouders van gepeste kinderen:

- a. Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- b. Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- c. Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken
- d. Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terug komen.
- e. Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
- f. Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt

Ouders van pesters:

- a. Stel je open voor het probleem.
- b. Stel je als ouder kwetsbaar op.
- c. Neem het probleem van uw kind serieus
- d. Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden
- e. Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen
- f. Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet
- g. Besteed extra aandacht aan uw kind
- h. Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
- i. Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind
- j. Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat

Alle andere ouders: (zwijgende groep.)

- a. Neem de ouders van het gepeste kind serieus
- b. Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan
- c. Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- d. Geef zelf het goede voorbeeld
- e. Leer uw kind voor anderen op te komen.
- f. Leer uw kind voor zichzelf op te komen

Dit PESTPROTOCOL heeft als doel:

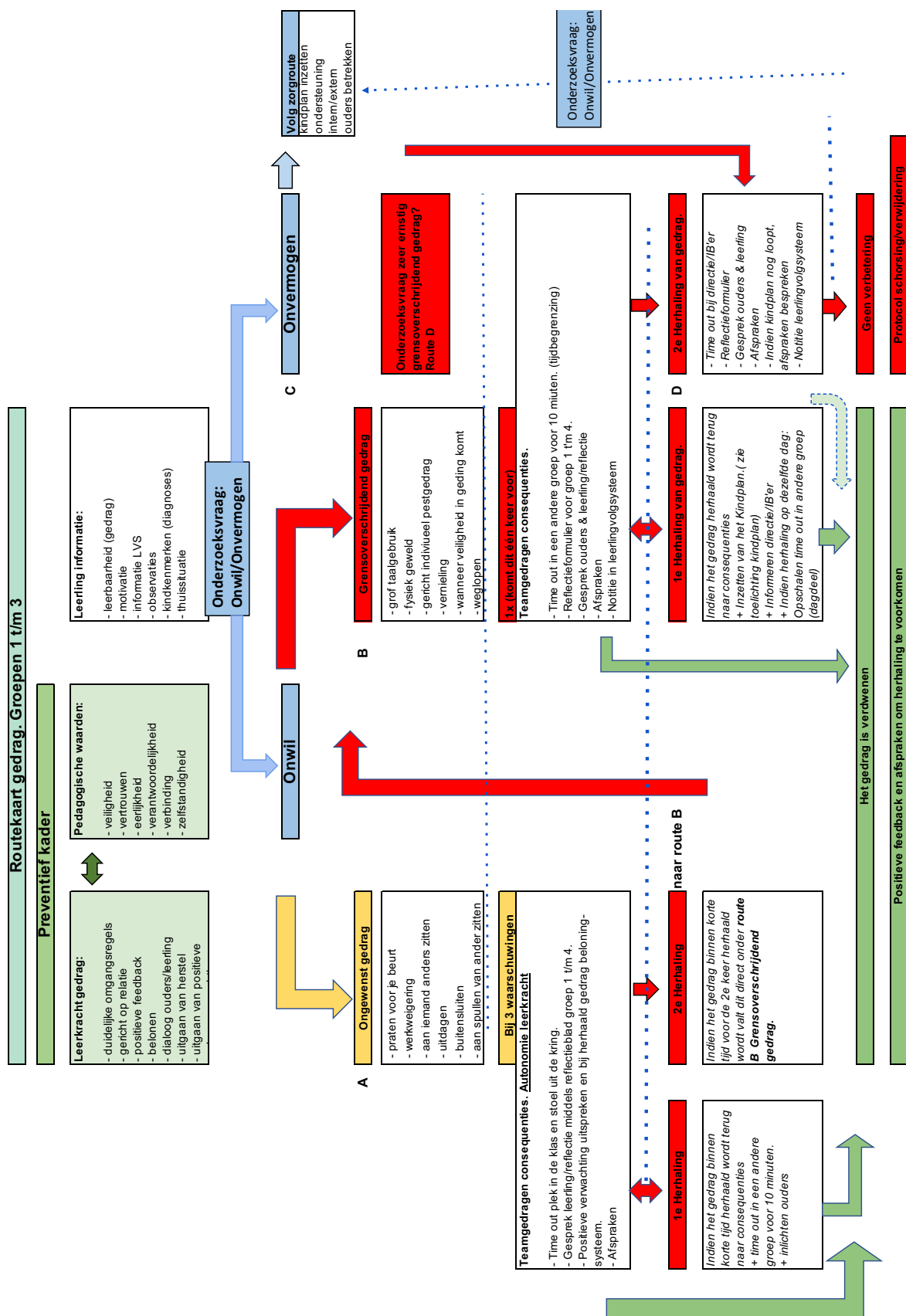
Alle kinderen mogen zich in hun basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen

Door regels en afspraken zichtbaar te maken kunnen kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken

Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met veel plezier naar school te gaan!

Leerkrachten en ouders uit de oudercommissie en de medezeggenschapsraad onderschrijven gezamenlijk dit PESTPROTOCOL

Routekaart Pedagogische Maatregelen Groep 1 t/m 3

1. Hoe voel je je? Kleur de smiley in.

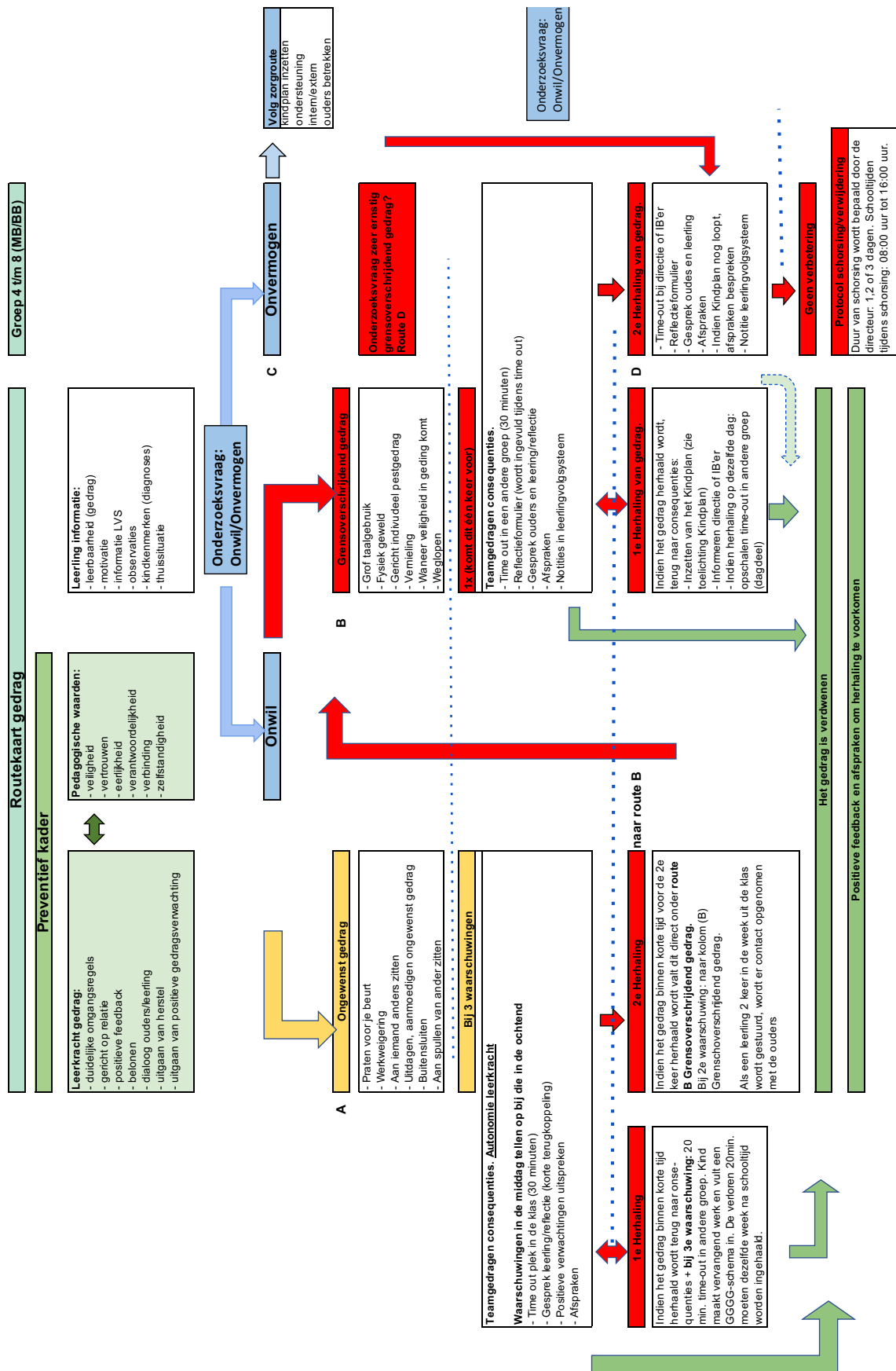

2. Wat ging er mis?

3. Hoe kunnen we dat beter oplossen?

4. Wat spreken we nu af?

Routekaart Pedagogische Maatregelen Groep 4 t/m 8

Het G-G-G schema van:

Gebeurtenis	Gedachte	Gevoel	Gedrag
Wat gebeurde er?	Wat dacht je?	Wat voelde je?	Wat deed je?
Stap 1: Wat is er volgens jou gebeurd?	Stap 2A: Wat dacht je op dat moment?	Stap 3: Wat voelde je toen?	Stap 4A: Wat deed je op dat moment?
	Stap 2B: Is deze gedachte waar? Nee? Wat zou een betere gedachte kunnen zijn?		Stap 4B: Welk gedrag ga je de volgende keer in deze situatie laten zien?

Oeps-blad

Dit kan niet!

Naam: _____ Groep: _____

Datum: _____ Tijdstip: _____

Ingevuld door: _____

Wat is er gebeurd?

Wat heb ik gedaan?

Ik heb _____

Ik zei _____

Ik _____

Wat doe ik de volgende keer anders?

Ik _____

Heb je een oplossing? Wat dan?

De oplossing is: _____

Opmerking leerkracht:

Handtekening leerkracht:

Handtekening ouders:

Datum:

Datum:

Wilt u dit formulier uiterlijk één dag na het incident weer inleveren bij de leerkracht?

Het G-G-G schema van:

Gebeurtenis	Gedachte	Gevoel	Gedrag
<i>Wat gebeurde er?</i>	<i>Wat dacht je?</i>	<i>Wat voelde je?</i>	<i>Wat deed je?</i>
Stap 1: Wat is er volgens jou gebeurd?	Stap 2A: Wat dacht je op dat moment?	Stap 3: Wat voelde je toen?	Stap 4A: Wat deed je op dat moment?
Ik rende door de klas, en stootte daarbij het kleiwerk van een klasgenoot om. Het is kapot.	Ik kan er niks aan doen. Het stond er en ik liep er gewoon langs!	Waarom wordt iedereen altijd gelijk boos op mij? Ik doe het toch niet met opzet.	Ik werd boos op de juf omdat ze zei dat ik de kleischerven moest oprapen en mijn excuses moest aanbieden.
	Stap 2B: Is deze gedachte waar? Nee? Wat zou een betere gedachte kunnen zijn?		Stap 4B: Welk gedrag ga je de volgende keer in deze situatie laten zien?
	nee. Ik moet beter oppassen waar ik langs loop.		De volgende keer kijk ik beter uit waar ik loop. Als het toch mis gaat, bied ik mijn excuses aan en help ik met opruimen.

Het G-G-G schema van:

Gebeurtenis	Gedachte	Gevoel	Gedrag
<i>Wat gebeurde er?</i>	<i>Wat dacht je?</i>	<i>Wat voelde je?</i>	<i>Wat deed je?</i>
Stap 1: Wat is er volgens jou gebeurd?	Stap 2A: Wat dacht je op dat moment?	Stap 3: Wat voelde je toen?	Stap 4A: Wat deed je op dat moment?
Ik vind het lastig om iemand te vragen die met mij wil samenwerken.	Niemand wil met mij samenwerken.	Ik was verdrietig. Niemand vindt mij leuk.	Ik wacht af tot iemand mij kiest. Als niemand mij kiest, blijf ik gewoon zitten.
	Stap 2B: Is deze gedachte waar? Nee? Wat zou een betere gedachte kunnen zijn?		Stap 4B: Welk gedrag ga je de volgende keer in deze situatie laten zien?
	Nee. 'Er is altijd wel iemand die met mij wil samenwerken. Ik ga naar kinderen met wie ik zelf wil samenwerken.'		Ik ga een lijstje maken met kinderen die ik leuk vind om mee samen te werken. Deze kinderen ga ik zelf vragen bij een samenwerkopdracht.

Het G-G-G schema van:

Gebeurtenis	Gedachte	Gevoel	Gedrag
Wat gebeurde er?	Wat dacht je?	Wat voelde je?	Wat deed je?
Stap 1: Wat is er volgens jou gebeurd?	Stap 2A: Wat dacht je op dat moment?	Stap 3: Wat voelde je toen?	Stap 4A: Wat deed je op dat moment?
Ik moet samenwerken met iemand die veel uitleg nodig heeft.	Hij is dom.	Irritatie. Ik wilde niet meer samenwerken en werd boos.	Ik riep dat ik niet meer wil samenwerken en ik ging iets totaal anders doen.
	Stap 2B: Is deze gedachte waar? Nee? Wat zou een betere gedachte kunnen zijn?		Stap 4B: Welk gedrag ga je de volgende keer in deze situatie laten zien?
	Nee. Niet iedereen leert even snel en gemakkelijk als ik, ik pas mijn tempo aan.		Ik ben behulpzaam. De juf vindt het fijn dat ik mijn maatje rustig help. Als ik zo mijn best blijf doen, is iedereen trots op me.

Het G-G-G schema van:

Gebeurtenis	Gedachte	Gevoel	Gedrag
<i>Wat gebeurde er?</i>	<i>Wat dacht je?</i>	<i>Wat voelde je?</i>	<i>Wat deed je?</i>
Stap 1: Wat is er volgens jou gebeurd?	Stap 2A: Wat dacht je op dat moment?	Stap 3: Wat voelde je toen?	Stap 4A: Wat deed je op dat moment?
Vier kinderen spelen een bordspelletje. Ik vraag of ik mee mag doen. Zij zeggen nee.	'Zie je wel..... Niemand vindt mij aardig!'	Ik voelde me boos en verdrietig.	Ik gooide het bordspel van de tafel af. De kinderen werden boos op mij en ik riep iets heel gemeens.
	Stap 2B: Is deze gedachte waar? Nee? Wat zou een betere gedachte kunnen zijn?		Stap 4B: Welk gedrag ga je de volgende keer in deze situatie laten zien?
	Nee. 'Er kunnen maar vier kinderen met het spel meedoen, meer kan gewoon niet. Misschien kan ik de volgende ronde meedoen.'		De volgende keer ga ik zelf een ander spelletje doen en vraag ik wie er met mij mee wil doen.

